

Wydanie kieszonkowe

Kieszeń pełna pomysłów

Kieszeń jest przeznaczona do przechowywania różnego rodzaju przedmiotów. Zdarza się, że w niezwykle sposób poplącze się w niej kabel słuchawek czy niechcący zginą drobne. Jest to także przestrzeń, w której można schować dłonie, gdy na zewnątrz robi się zimno. Czasem jest zaszyta i służy jedynie do ozdoby. Kieszeń charakteryzuje się niewielkim rozmiarem, wielofunkcyjnością i przydatnością.

Kieszenie spotykamy nie tylko w ubraniach, torbach czy plecakach, ale także jako „wydania kieszonkowe” innych przedmiotów, np. książek czy perfum. Są to poręczniejsze, bardziej zwarte wersje oryginalnych przedmiotów, zachowujące całą ich zawartość w pomniejszonej skali.

Jednak wydania kieszonkowe nie kończą się tylko na przedmiotach materialnych. Możemy je również zauważyć w zielonych przestrzeniach miejskich.

Pocket parks, czyli parki kieszonkowe

Już w latach 60. ubiegłego wieku, w Nowym Jorku, zaczął rozwijać się trend projektowania i zakładania tzw. *pocket parks*, czyli parków kieszonkowych. Są to przestrzenie zielone w wersji kompaktowej, najczęściej dostępne z poziomu ulicy. Ludzie, pracujący na co dzień w wysokich nowojorskich biurowcach, mogą odpocząć na łonie natury w przerwie od pracy. Jako jeden z pierwszych, w 1967 roku, powstał Paley Park autorstwa pracowni Zion & Breen Associates¹. Taki system zaczął się sprawdzać i parków zaczęto powstawać coraz więcej, nie tylko w Nowym Jorku. W Polsce bezkonkurencyjny w tej dziedzinie jest Kraków, w którym znajdują się aż 24 parki kieszonkowe.

Parki kieszonkowe to niewielkie przestrzenie, tworzone zwykle w lukach zabudowy, na niewykorzystanych parcelach, często w centrach miast. Według National Recreation and Park Association wyróżniamy cztery cechy charakteryzujące parki kieszonkowe:

1. Dostępność;
2. Możliwość angażowania się w aktywności;
3. Wygoda oraz estetyka;
4. Miejsce przeznaczone do spotkań towarzyskich².

Tworzenie takiego rodzaju przestrzeni niesie wiele korzyści, m.in. regulowanie mikroklimatu, pełnienie roli „płuc” miasta, czy odciążenie większych parków³. Alison Blake wymienia konkretne elementy, którymi cechują się parki kieszonkowe:

- mały rozmiar,
- użytkowanie i utrzymanie opierające się na lokalnej społeczności,
- pełnienie różnych funkcji np. miejsce relaksu, miejsce organizacji imprez, miejsce zabawy,

¹ źródło: https://en.wikipedia.org/wiki/Paley_Park dostęp 28-11-2021

² źródło: <https://www.nrpa.org/contentassets/f768428a39aa4035ae55b2aaff372617/pocket-parks.pdf> dostęp 26-11-2021

³ źródło: https://depts.washington.edu/open2100/Resources/2_OpenSpaceTypes/Open_Space_Types/pocket_parks.pdf dostęp 26-11-2021

- obecność zieleni w formie drzew i innych nasadzeń, woda, elementy małej architektury (często w formie mobilnych mebli),
- miejsca siedzące,
- miejsca spotkań⁴.

Podczas zakładania parku kieszonkowego warto zwrócić uwagę na dobór odpowiednich roślin. Powinno się kierować następującymi zasadami:

1. Dobór roślin do wielkości parku;
2. Dobór roślin do nasłonecznienia w parku
3. Dobór roślin do siedliska⁵.

Zdjęcie 1 Waterfall Garden Park, autor: Joe Mabel
licencja CC BY-SA 3.0

źródło:
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=1629558>

Zdjęcie 2 Paley Park, autor: Jim.henderson
licencja CC BY-SA 3.0

źródło:
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=17872974>

Zdjęcie 3 Greenacre Park, autor: Appitecture
licencja CC BY-SA 4.0

źródło:
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=73125243>

Zdjęcie 4 Parklet w Łodzi, autor: Zorro2212
licencja CC BY-SA 4.0

źródło:
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=51203650>

⁴ źródło: <https://www.nrpa.org/contentassets/f768428a39aa4035ae55b2aaff372617/pocket-parks.pdf> dostęp 26-11-2021

⁵ źródło: <https://muratorodom.pl/ogrod/aranzacja-ogrodu/ogrody-kieszonkowe-dlaczego-warto-tworzyc-parki-kieszonkowe-rosliny-do-pocket-park-aa-Bi5x-q3xY-cyoP.html> dostęp 28-11-2021

Parklet

Kolejnym przykładem wprowadzania zieleni w mieście jest przekształcanie fragmentu jezdni lub kilku miejsc parkingowych w żyjącą, zieloną przestrzeń publiczną dla pieszych, czyli tworzenie parkletów. Mają one na celu przede wszystkim stworzenie miejsc do odpoczynku za pomocą elementów małej architektury, a także wydzielenie miejsc pod ogródki restauracyjne⁶. Ulice mają się dzięki temu stać bardziej zielone i dostępne dla pieszych, a także odciążone od parkujących samochodów. Idea tworzenia takich przestrzeni zrodziła się w San Francisco, gdzie mieszkańcy z własnej inicjatywy zaczęli przekształcać miejsca parkingowe w parklety. Jest to rozwiązanie, które można wprowadzać procesowo, czyli z biegiem czasu tworzyć coraz więcej tego typu przestrzeni i powoli przekonywać do nich nowych użytkowników⁷. Elementy małej architektury, które się tam pojawiają, to ławki, krzesła, stoliki i stojaki na rowery. Badania z Los Angeles i Nowego Jorku, gdzie parkletów powstaje dużo, pokazują, że takie przestrzenie:

- przyciągają i zatrzymują przechodniów,
- mają wiele zastosowań i korzystają z nich różni użytkownicy,
- mają wpływ na zwiększoną sprzedaż w pobliskich małych usługach⁸.

Zauważono również, że ludzie korzystający z parkletów przyciągają tych, którzy spacerują chodnikiem. Potwierdzają się w tym momencie słowa Williama H. Whyte'a, który mówi, że „wydaje się, że to, co przyciąga ludzi, to inni ludzie”⁹.

Tiny forests, czyli lasy kieszonkowe

Innym sposobem na tworzenie kompaktowej zieleni jest metoda zazieleniania małych terenów, polegająca na odtwarzaniu rdzennej roślinności przez lokalne gatunki, wynaleziona przez japońskiego botanika Akirę Miyawakiego już w latach 70. Są to *tiny forests*, czyli lasy kieszonkowe, zajmujące powierzchnię kortu tenisowego, ale za to o dużej gęstości i bioróżnorodności¹⁰.

Dopiero kilkanaście lat temu ta technika została odkryta na nowo i zaczęto ją wprowadzać w życie na całym świecie, również w Polsce. Wypromował ją inżynier Shubendu Sharma, pracujący dla Toyoty w Indiach, gdzie poznał wspomnianego naukowca. Miyawaki przybył do fabryki samochodów, żeby na jej terenie zasadzić las i ograniczyć ilość dwutlenku węgla¹¹. Sharma zainteresował się tą akcją i postanowił zasadzić las w swoim ogródku. Następnie założył organizację „Afforest”, która zajmuje się sadzeniem tego typu lasów¹².

Metoda sadzenia lasów kieszonkowych, nazwana od jej wynalazcy „metodą Miyawakiego”, przynosi wiele korzyści, m.in. redukuje zjawisko miejskiej wyspy ciepła oraz pomaga w oczyszczaniu powietrza. Jest sposobem na skuteczne wprowadzenie bioróżnorodności na terenie miasta, w kontekście zarówno flory, jak i fauny. Mikrolas może zostać schronieniem i miejscem żerowania

⁶ źródło: <http://urbnews.pl/parklet-w-polsce/> dostęp 28-11-2021

⁷ źródło: <http://obserwatorium.miasta.pl/parklet-park-na-wynajem/> dostęp 28-11-2021

⁸ źródło: <https://obserwatorium.miasta.pl/wp-content/uploads/2016/09/The-Case-for-Parklets-2015.pdf> dostęp 28-11-2021

⁹ źródło: <https://obserwatorium.miasta.pl/wp-content/uploads/2016/09/The-Case-for-Parklets-2015.pdf> dostęp 28-11-2021

¹⁰ źródło: <https://ecoreactor.org/lasy-kieszonkowe/> dostęp 28-11-2021

¹¹ źródło: https://www.ted.com/talks/shubhendu_sharma_an_engineer_s_vision_for_tiny_forests_everywhere/transcript dostęp 28-11-2021

¹² źródło: <https://antyweb.pl/kieszonkowy-las-oczysci-schlodzi-zaowocuje> dostęp 28-11-2021

dla ptaków, płazów, motyli czy innych owadów. Zieleń ułatwia również odprowadzanie wody deszczowej¹³.

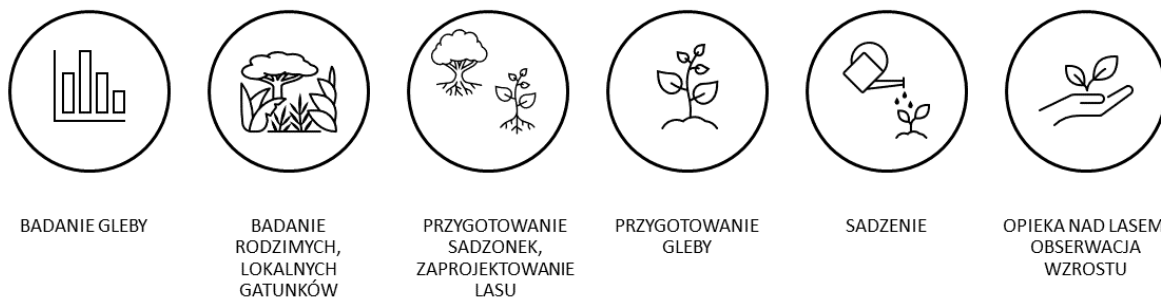
Na całym świecie tę metodę wykorzystano ponad 3000 razy. Największą popularnością cieszy się w Holandii, gdzie powstał jeden z pierwszych tego typu lasów w Europie. Na początku listopada 2021 roku, w Rozwarowie w Polsce, powstał pierwszy las kieszonkowy¹⁴. Kolejny powstaje w Poznaniu, w okolicy Jeziora Maltańskiego. Zorganizowano tam akcję, mającą na celu zachęcić dzieci i dorosłych do włączenia się w zalesianie miasta¹⁵.

Akira Miyawaki uważał, że należy odtwarzać tradycję „Chinju-no-mori”¹⁶. Termin ten oznacza „lasy, w których mieszkają bogowie”. Były to tereny zielone towarzyszące świątyniom i cmentarzom. Zachowało się tam wiele rodzimych gatunków z prehistorycznych lasów, ponieważ mówi się, że ingerencja w te tereny przynosi pecha. Botanik przez wiele lat prowadził badania na tego typu ziemiach, które pokazały, że naturalne lasy są efektywniejsze od tych, które powstały z pomocą człowieka.

Lasy kieszonkowe powstają na niewielkich obszarach. Zakłada się około 200 m², czyli teren odpowiadający wielkości kortu tenisowego. Dzięki małej powierzchni rośliny sadzone są bardzo blisko siebie. Zmusza je to do walki o dostęp do światła, które pobierają tylko z góry, dzięki czemu nie rozrastają się na boki. Pobudza je to do szybszego wzrostu. Tiny forest rośnie do 10 razy szybciej niż tradycyjny las i staje się tak gęsty, że człowiek nie jest w stanie się po nim przemieszczać.

Zgodnie z założeniem, że naturalne lasy rosną efektywniej, w lesie kieszonkowym należy sadzić lokalne gatunki flory. Przyjmuje się sadzenie kilkudziesięciu różnych gatunków roślin, około 3-5 gatunków na metr kwadratowy. Podczas wyboru gatunków należy zwrócić uwagę na to, co rośnie w okolicy oraz na zjawisko permakultury¹⁷, czyli wzajemnego wspierania się roślin. Sadzonkami nie będą wyłącznie drzewa, ale też krzewy czy winorośle.

Las powinno się kształtować w warstwach, podobnie jak w przypadku lasu naturalnego: ściółka, runo leśne, podszyt oraz najwyższa korona drzew. Podczas zakładania lasu kieszonkowego trzeba przejść kilka kluczowych etapów:

Schemat 1 Proces zakładania lasu kieszonkowego, autor: opracowanie własne na podstawie źródła
źródło: <https://www.youtube.com/watch?v=I5jtq2q1qnU&list=WL&index=19>

Las powinien mieć dostęp do słońca przez 8 godzin dziennie, na początku powinno się go podlewać każdego dnia. Po 2 miesiącach widać już znaczący wzrost roślin, nie wolno ich natomiast

¹³ źródło: <https://ecoreactor.org/lasy-kieszonkowe/> dostęp 28-11-2021

¹⁴ źródło: <https://dziendobry.tvn.pl/dom/ogrod/las-kieszonkowy-w-rozwarowie-pierwszym-w-polsce-czym-sie-charakteryzuje-5477697> dostęp 28-11-2021

¹⁵ źródło: <https://portalkomunalny.pl/pierwszy-w-polsce-las-kieszonkowy-rosnie-w-poznaniu-427560/> dostęp 28-11-2021

¹⁶ źródło: <http://akiramiyawaki.com/research-and-development/experiences/> dostęp 28-11-2021

¹⁷ źródło: <https://antyweb.pl/kieszonkowy-las-oczysci-schlodzi-zaowocuje> dostęp 28-11-2021

przycinać ani przyskać. Po 3 latach funkcjonowania las zaczyna się utrzymywać sam, bez jego doglądania. Metoda pozwala na stworzenie miejskiego lasu w 20-30 lat.¹⁸

Akira Miyawaki w 2006 roku otrzymał nagrodę Blue Planet, która jest określana „ekologicznym Noblem”. W swoim eseju „A Call to Plant Trees”, który wygłosił po otrzymaniu nagrody, pisze, że ochrona środowiska to ochrona życia, a podstawowym czynnikiem tej ochrony jest „living greenery”, czyli żywa zieleń¹⁹.

Zdjęcie 5 Sadzenie lasu w Kanakakunnu,
autor: BemanHerish, licencja CC BY-SA 4.0
źródło:
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=84163198>

Zdjęcie 6 Las w Kanakakunnu 9 miesięcy po sadzeniu,
autor: By BemanHerish, licencja CC BY-SA 4.0
źródło:
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=84163471>

Na każdą kieszeń

W dzisiejszych czasach, kiedy zrównoważony rozwój, ekologia i dbanie o zieleń to hasła przewodnie, warto pamiętać, że działania na „kieszonkową skalę” mają wielkie znaczenie. Park kieszonkowy może powstać zaraz za rogiem ulicy, gdzieś między dwoma budynkami, parklet można stworzyć prawie od ręki, a las kieszonkowy nawet we własnym ogródku. Pomysłowość tych rozwiązań i rosnąca ich popularność sprawia, że zwiększa się świadomość o kształtowaniu zieleni miejskiej i jej wpływie na zmieniający się klimat. Opisane przykłady rozwiązań pokazują, że za ich pomocą adaptacja do tych zmian jest możliwa.

¹⁸ źródło: <https://www.youtube.com/watch?v=l5jtg2q1gnU&list=Wl&index=19> dostęp 28-11-2021

¹⁹ źródło: Dr Akira Miyawaki 2006r. Essay “A Call to Plant Trees” <https://www.af-info.or.jp/blueplanet/assets/pdf/list/2006essay-miyawaki.pdf> dostęp 28-11-2021